

בס"ד ו' טבת תשפ"ג
שנה ה' גליון מס' 170

נפיקוח רבנים
ומחנכים שליטי"א

פרשת ויגש

בינו נא זאת

"לקראת שבת, כאשר כל הקהל הולך להתפלל בבית הכנסת הגדול בעיר, תצַרְפוּ עִמָּךְ..."

לכאורה הייתי צריכה להיות שמח ומאשר, ועם כל זה מצפוני נוקף ואיני שלם עם עצמי. הרגשתי לבי אומרת שאין זה חתני. אף אין לי כל הוכחה לכאן או לכאן. מה עלי לעשות? שאל, תוך כדי גיבוב הדמעות שזלגו מעיניו.

שמע הגר"א את כל העניין בכבוד ראש, והשיב: "שמע נא יקירי, לעת עתה, תארחו בביתך מספר ימים, אל תראה לו כל סימן לחסר ודאיות. לקראת שבת, כאשר כל הקהל הולך להתפלל בבית הכנסת הגדול בעיר, תצַרְפוּ עִמָּךְ. בפתח בית הכנסת תעצור לשוחח עם הגבאי - נמוכן תתאם זאת עמו מראש - ולחתן תאמר שלא ימתין עליך, אלא יפנה למקומו הקבוע מאז, כי תתקף תכנס". החותן לא הבין כל כך, היכן נמנח כאן תשובה לשאלתו. אף לא פקפק מאומה. בהודאה לגר"א על עצתו, הוא שב ופנה לעירו. שומר ומקיים את כל דברי הגר"א.

לקראת כניסת השבת, צועדים כלם לעבר בית הכנסת הגדול, גם החותן וחתנו צועדים יחדיו, ועיני רבים מביטים בהם בשמחה על המחזה שלא חשבו שייכרו לראותו עוד אי פעם. בפתח המוביל לבית הכנסת עוצר הגבאי את החותן 'בקדוש מחר, רציני לברך כמה פרטים'. "סליחה" פונה החותן לחתנו געציל, אל נא תתחב לי, אתעכב כאן למספר רגעים, פנה בינתיים למקומך הקבוע, ותקף אבוא".

געציל נכנס לו לאט להיכל בית הכנסת המלא, מביט הוא ימינה ושמאלה, למרחק ולמערב, למעלה ולמטה. ואינו יודע להיכן לפנות. היכן ימצא כאן את "מקומו"? נבדח נותר הוא עומד על עמדו בפתח בית הכנסת. כעבר מספר דקות נכנס החותן ורואה את געציל עומד עדין בפתח. "מה ארע לך? מדוע לא פנית למקומך?" שאלה.

"אהמ... במשך הזמן שלחף, שכחתי היכן מקומי" גמגם געציל. "והיכן גרתי, והיכן ביתי, לא שכחתי?".

הלה, מבלבל ונבדח, תפס את רגליו וברח מהמקום. למחרת אכן התקיים 'קדושה רבא'. אך במקום להודות על מצייאת חתנו, הודה אביה של יענטע לבורא העולם במעמד כל הקהל על כך שצאל מאדם נוכח ורמאי שהציג את עצמו כחתנו. 'היתה זו עצתו של רבנו הגר"א' אמר. 'ככל הנראה הוא ראה הכל ברוח הקדש'.

במוצאי שבת מחר ושוב שם פניו לויילנא. הגר"א שמע את אשר היה, ודחה מיד את העניין של רוח הקדש. 'העניין פשוט' הוא הסביר. 'מדבריהך הבנתי שמספק הנך לגבי אדם זה, אם חתנך הוא או לא. זאת אומרת שאם אינו חתנך וככל זאת יודע הוא פרטים רבים אודות חתנך האמיתי ועל ביתו, בהכרח שבאזיה מקום פגש את חתנך, והלה ברמאותו הצליח 'לסחט' ממנו פרטים אישיים רבים אודותיו, ובה לעירה והציג את עצמו כחתנך. זאת ידעתי שאם אכן שוקן הוא, הרי איש טמא וגס רוח הוא, שאינו חושש לעבר עברות חמורות, אם כן ודאי שבמקום טמא לא מתערב דבר שבקדושה, ועל כן, על אף שחקר ודרש והצליח לדלות מחתנך האמיתי פרטים רבים, על ידם יוכל להוכיח שהוא הוא החתן, ודאי לא חקר כי אם בעניינים גשמיים ולא בענייני קדושה ומצוות. כמו היכן היה מקומו בבית הכנסת. לכן הצעתי לך לברר האמת באופן זה. כי אם אכן היה חתנך באמת, לא היה שוכח מקומו בבית הכנסת. וכפי שראינו, הדבר באמת הועיל לגלות את צרופו האמיתי של נוכח זה.

כעת, נכין גם אנחנו. דבר שיש להתפלא בפרשתנו. יעקב אבינו שומע מבניו את הבשורה הטובה, שהנה בנו חביבו, כן זקוניו, לא נטרף, אלא עוד יוסף חי, והוא מלך במצרים. ועם כל זה לא היה בזה כדי להחיות את רוח יעקב. רק כאשר ראה את העגלות אשר שלח יוסף, אז - 'ותחי רוח יעקב אביהם'. למה? למה רק אז?

והתשובה היא: גם אם אמת הדבר שיוסף בנו חי והוא שולט במצרים. אין בכך כל נחמה או בשורה ליעקב אבינו. כי זה אות שהוא חי חיים גשמיים, אך מי יודע מהו מצבו הרוחני. הלא עצם השגות במצרים מולא להביא אדם להדרדרות רוחנית באופן נורא. ובפרט אם תפס משרה שלטון ובממשלת מצרים, מי יודע מה היה עליו לותר מהתורה והמצוות בעבור זה. ואין כל מעלה לחיי גשמיות ללא רוחניות! כי הרי זה כמות! ואדרבה, מוטב היה, לו היה נטרף על ידי חיה רעה ומסתלק מהעולם כיהודי כשר, מאשר לחיות בטמאה, חלילה.

רק כאשר ראה את העגלות ששלח יוסף הצדיק, עגלות שהיו לסימן על מה שלמדו יחדיו סגית 'עגלה ערופה', ידע יעקב אבינו בברור שבנו קדוש וטהור. פיון שלא יתכן שבמקום טמא יכנסו דברי קדש. כי אם הוא היה שרוי בטמאה, חלילה, לא היה דבוק בלמוד התורה. ממילא נמצא שהעגלות גלו ליעקב שעוד יוסף חי, חיים ורוחניים, בקדושה וטהרה. ואז, ורק אז 'ותחי רוח יעקב'. כי חיים ללא תורה, אינם חיים!

העירה בלה היתה פמקרה, זה זמן רב שלא היה דבר כזה בעירה הרדומה. כלם ב'שטטעל' - בעירה, הפירו זה את זה. וכמעט לא היה דבר שהסעיר את התושבים השלום, שהיו יראים ושלמים. אבל השמועה החדשה התפשטה במהירות כאש בשדה קוצים. "געציל נעלם!" "מה הפרוש 'נעלם'? תמהו השומעים.

"נעלם, כפשוטו! מה לא מובן?!"

"איך? מתי? למה? אלו היו מקצת מהשאלות ששאלו. וכמוכן שכל העירה רעשה, כי מי לא הכיר את געציל?! כולומר, הכירו אותו לפי מראהו, כי את טבעו ופנימיותו, לא ממש הכירו. וכששמעו כלם שגעציל נעלם חרדה אחרת פהם.

והיה גם כאלו, שלא נותרו לעמוד ולהקלה לדון ולברר מתוך סקרנות, מה בדיוק קרה ואיך. אלא אזרו חיל ומיד נחצו חושים והחלו בחפזים כדי למצא את עקבותיו.

חלק פנו לכיוון טחנת הקמח שבקצה העירה, ואחרים לעבר הגשר. והיו פאלו שפנו לנהר, לראות, מי יודע, אולי חלילה ארע לו אסון; אולי נפל ונחבל ונזקק הוא באופן דחוף לסיוע והצלה.

והיו גם כאלו שנוכחו מיד 'לקלוני' - לבית המדרש הגדול, ופתחו באמירת תהלים בבכי ודמעות. החפזים אחרי געציל עלו בתהו. לא נמצא שום סימן למקום המצאו. אט אט פסקו החפזים אחריהם, אך עדין לא נואשו, חלילה, וכל עובר ארח, משלח, או רוכל המחזר עם מרכלתו בשטעטל היה מיד נשאל אם פגש אולי את געציל.

"כיצד הוא נראה, הגעציל הזה? בקשו לדעת.

"גבהו, ממצע. זקנקן חום קטן מעטר את פניו והוא טפוס קצת שקט".

תארוהו. "לא, לא ראינו ולא פגשנו, מצטערים".

החיים פחות או יותר חזרו למסלולם, אצל רב בני העירה, אך לא אצל כלם. בעקר היתה זו רעיונו, מרת יענטע, שנותרה קעת גלמודה וצגונה, עזובה מבעלה, וכבודה מלהנשא לאחר. גם הוריה, נשאו עמה בדיאגתה היומיומית ונסו להקל עליה ככל האפשר.

כשתים וחצי עברו מאז העלמו של געציל, והנה, הלך הגיע לעירה. מהרו אליו מיד אנשים וישאלוהו את השאלה הקבועה ששאלים כל מבקרי: "האם פגשת את געציל?".

"מה השאלה אם פגשתי אותו, אני הוא געציל בכבודי ובעצמי!".

"אה... נשארו פיותיהם פעורים. "אתה געציל?" הביטו בו בהלם מחלט.

"כן, זה אני וכי לא תכירו אותי?!". התפלא.

"אכן, זמן רב עבר מאז יעלמת. אך בהחלט יש דמיון ביניכם. הגבה, הניקן". "ברוך הבא! ברוך מחיה המתים!" התדמקה הראשונה החלפה מיד בסקרנות: "היכן היית? לאן נעלמת? אין לך משג כמה דאגו לך וחפשו אחרך".

"אוהו! זה ספור ארך ולא לעכשו. תנו לפנות לביתי. לא, אולי עדיף להקדים ולהכנס בבית חמי, כדי שרעיתי יענטע לא תבהל ותתעלף כשתשמע בפתאומית שהגעתי".

ששים ושמונים לוהו האנשים לעבר בית חתונתו. "אני רואה שכמעט ולא נשתנה דבר כאן, בית חותני נראה ממש כפי שהיה לפני כשלושים" אמר געציל.

בכניסה לבית, הניחוחו להכנס לבד. ועד מהרה השמועה עברה מפה לאזן שגעציל חזר. הסקרנים, כן, אלו שהיו אז, מהרו והתגודדו ליד בית חותנו של געציל, ממתניינים לרגע הראשון בו יוכלו לדלות פרטים על העלמותו המסתורית של געציל. כמעט שעתים חכו ליד הדלת עד שזו נפתחה.

לשהותן יצא מפתח הבית הקפוימו מיד קבוצת האנשים והמטירו עליו שאלות. "כרגע, זה סוד! סוד גדול לא אוכל לספר לכם. אך אולי במקום לחכות כאן ולהעביר זמנכם בבטלה, תתחילו לארוך 'קדושה רבא' לשבת הבאה, נערך בעזרת ה' קדוש מרפזי לכל בני העירה".

"אכן, זה רעיון". מסקימו כלם. "מסתמא אז יקום געציל וידרש לפני כלם ויפרט את כל פרטי ההעלמות. ממש מסקרן". אמרו ופנו איש איש לביתו.

מאחר בליילה, לפתושי העירה נמו את שנתם, יצאה לה עגלה אל עבר העיר וילנא. שם שכן כבוד פאר הדור והדרו, הגאון רבנו אליהו, הגר"א. מיד אחר תפלת שחרית, בקש האורח שהגיע באישון לילה רשות להכנס למעון קדושו של הגר"א. "דבר נחוצ מאד יש לי".

בעמדו לפני מרנא הגר"א פרץ בככי, ובקושי הצליח לפרוק את אשר על לבו. "לפני כשנתיים נעלם לפתע חתני", פתח את דבריו. "למעלה משנתיים חלפו מאז, ללא שום ידיעה עליו. והנה, בהפתעה הגיע אתמול אדם לעירה והוא טוען שהוא חתני הנעלם. כלפי חוץ, אכן יש דמיון ביניהם, הוא גם גלה ידיעה נרחבת בכל השאלות האישיות ששאלתי אותו.

